

Jag söker

Underliga djur!

I St Katarina svartbrödrakloster i Tallinn kan man studera stenblocket med det egendomliga djuret på bilderna här intill (se bildtext). Varelsen ifråga har tre huvuden, fågelkropp med vingar och rovfågelsklor, och den ormlika stjärten avslutas med ett fjärde huvud. Alla huvudena är likadant utformade: stora runda ögon och ett stort gap fullt med vassa tänder; öronen är små och spetsiga. Alla de tre huvud-huvudena har vad som förefaller vara utsträckta tungor, medan det tredje och största dessutom spyr ut eller sväljer en ranka med omväxlande rombformiga blad och vindruvsklasar.

Blockets höjd är ca en meter och förefaller vara hugget i lokal kalksten. Någon exakt proveniens finns inte, men det tycks tas för givet att det hör samman med klosterbyggnaden och således borde härstamma från tidigast mitten av 1200-talet. Både stilen och motivet förefaller dock vara äldre än så. I Lunds domkyrka finns nästan precis samma djur, även där med rankor av liknande slag i gapen, och i kontexter som anses vara från 1100-talet eller ännu äldre.

Här finns en del att fundera över, t.ex. hur gammal reliefen är. Den behöver ju inte höra till svartbrödraklostret utan kan härstamma från någon äldre byggnad. Någon precis motsvarighet verkar inte finnas i bestiarierna. Är den trehövdade skapelsen i Tallinn en avkomling till de antika grekernas Cerberos? Huvudena ser ju ganska hundlika ut och verkar ha någon slags halsband. Och även antikens greker försåg ibland svansen med ett eget huvud. Är det ett helvetesgap som framställs här, eller är det något helt annat? Den som stött på liknande skapelser eller har idéer om motiv och ikonografi ombes vänligen kontakta redaktionen eller undertecknad.

Lars Berggren

Relief med fabeldjur i Tallinns svartbrödrakloster, helhet ovan t.v. och detalj nedan. Två liknande djur på Lunds domkyrkas sydportal, ovan i mitten och t.h. Foto Lars Berggren 2014.

